

Guía Docente				
Datos Identificativos				2016/17
Asignatura (*)	Didáctica da expresión musical	Código	652G02023	
Titulación	Grao en Educación Primaria			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Composición			
Coordinación	Rosa Napal, Francisco César	Correo electrónico	francisco.rnapal@udc.es	
Profesorado	Chao Fernández, Aurelio	Correo electrónico	aurelio.chao@udc.es	
	Rosa Napal, Francisco César		francisco.rnapal@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia permite adquirir o coñecemento básico dos elementos constitutivos da linguaxe musical occidental e a súa aplicación didáctica, atendendo ao currículo da educación primaria. Debido á natureza dos seus contidos, presenta unha estreita relación entre os aspectos teóricos e os prácticos, e está deseñada baixo o principio interdisciplinar.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A19	Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación educativa e ser capaz de deseñar proxectos de innovación identificando indicadores de avaliación.
A53	Comprender os principios que contribúen á formación cultural, persoal e social desde as artes.
A54	Coñecer o currículo escolar da educación artística, nos seus aspectos plástico, audiovisual e musical.
A55	Adquirir recursos para fomentar a participación ao longo da vida en actividades musicais e plásticas dentro e fóra da escola.
A56	Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes aos estudantes.
B1	Aprender a aprender.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B9	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.
B11	Capacidade de comprensión dos distintos códigos audiovisuais e multimedia e manexo das ferramentas informáticas.
B12	Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.
B13	Lectura e interpretación de imaxes.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética

B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Coñecer o currículo escolar da educación artística no seu aspecto musical, desenvolvendo e avaliando os contidos mediante recursos didácticos apropiados.	A53 A54 A55 A56	B1 B13 B15	C5 C7
Comprender os elementos constitutivos da música occidental, a súa terminoloxía específica e as principais tendencias da educación musical.	A55	B11 B12 B13 B15 B21 B22	C7
Empregar as aplicacións informáticas dirixidas á educación musical, así como as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e a comunicación (TIC).	A55 A56	B1 B11 B12 B13 B23	C3
Aplicar as técnicas básicas de investigación para a recollida de datos, a súa análise e a transmisión da información en traballos sobre educación musical.	A19 A53 A55	B1 B4 B9 B12 B15 B17 B22 B23 B24 B25	C5 C7 C8
Comprender a contribución das artes en xeral, e a música en particular, á formación cultural, persoal e social.	A53 A55	B1 B14 B16 B19 B21	C5 C7

Contidos	
Temas	Subtemas

<p>MÓDULO 1. Audición: Coñecemento dos elementos que constitúen a manifestación musical a través da práctica auditiva.</p>	<ul style="list-style-type: none">1.1. Calidades do son.1.2. Elementos constitutivos da música tonal occidental.<ul style="list-style-type: none">1.2.1. Ritmo.1.2.2. Melodía.1.2.3. Harmonía.1.2.4. Forma.1.3. Análise auditivo da sonoridade.<ul style="list-style-type: none">1.3.1. Timbre.1.3.2. Dinámica.1.3.3. Textura.1.4. Realización de dictados.<ul style="list-style-type: none">1.4.1. Melódicos.1.4.2. Rítmicos.1.4.3. Mixtos.
<p>MÓDULO 2: Práctica vocal - instrumental.</p>	<ul style="list-style-type: none">2. 1. Individual.<ul style="list-style-type: none">2.1.1. Interpretación de cancións.2.1.2. Realización de ritmos con percusión corporal.2.1.3. Interpretación de melodías na frauta doce.2.1.4. Realización de acompañamentos harmónicos básicos en instrumentos polifónicos.2.2. Colectiva.<ul style="list-style-type: none">2.2.1. Fundamentos do canto coral.2.2.2. Grupo instrumental mixto.2.2.3. Improvisación.
<p>MÓDULO 3: Elementos que conforman a linguaxe musical, consolidada en occidente, entre os séculos VII - XIX.</p>	<ul style="list-style-type: none">3.1. Sistema tonal.<ul style="list-style-type: none">3.1.1. Intervalos.3.1.2. Tonalidade.3.1.3. Modalidade.3.1.4. Escalas.3.1.5. Acordes.3.1.6. Funcións tonais.3.2. Métrica y ritmo.<ul style="list-style-type: none">3.2.1. Pulso.3.2.2. Compás.3.2.3. Agrupacións rítmicas.3.2. Signos empregados para representar os seguintes aspectos:<ul style="list-style-type: none">3.2.1. Duración.3.2.2. Altura.3.2.3. Dinámica.3.2.4. Articulación.3.2.5. Timbre.3.2.6. Carácter.3.2.7. Repetición.3.2. Notación alternativa.<ul style="list-style-type: none">3.2.1. Cífrado americano.3.2.2. Tablatura.3.2.3. Musicograma.

MÓDULO 4. Música, movemento e xogo. Integración de diferentes recursos na expresión musical.	<p>4.1. Representación espacial do son.</p> <p>4.2. Creación e aprendizaxe de coreografías.</p> <p>4.3. O conto musicalizado.</p> <p>4.4. O xogo musical.</p> <p>4.5. O teatro musical.</p>
MÓDULO 5: Bases teóricas. Estudo das mais importantes liñas da pedagogía musical xurdidas no século XX e na actualidade.	<p>5.1. Métodos activos relevantes do século XX, entre outros:</p> <p>5.1.1. Emile Jaques-Dalcroze.</p> <p>5.1.2. Zoltán Kodály.</p> <p>5.1.3. Carl Orff.</p> <p>5.1.4. Edgar Willems.</p> <p>5.2. Novos enfoques do ensino musical, entre outros:</p> <p>5.2.1. Murray Schafer.</p> <p>5.2.2. John Paynter.</p> <p>5.2.3. David J. Hargreaves.</p> <p>5.2.4. Keith Swanwick.</p> <p>5.2.5. Elliot David J.</p> <p>5.2.6. Lucy Green.</p> <p>5.2.7. David K. Lines.</p>
MODULO 6: Introducción ás TIC e ás novas tecnoloxías aplicadas ao ensino musical.	<p>6.1. Secuenciación MIDI.</p> <p>6.2. Edición de partituras.</p> <p>6.3. Edición de audio.</p> <p>6.4. Aplicacións informáticas para o adestramento auditivo.</p> <p>6.5. Emprego das TIC para realizar e compartir exercicios.</p>

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	A53 C7	1	0	1
Traballos tutelados	A55 A54 B1 B12 B13 B16 B17 B19 B22 B25 C3 C5	2	21	23
Investigación (Proxecto de investigación)	A19 B1 B4 B9 B12 B13 B14 B15 B21 B23 B24 C8	2	20	22
Obradoiro	A53 A54 A55 A56 B22 B1 C3 C5 C7	20	20	40
Proba mixta	A56 B1 B21 B22 B25	2	22	24
Sesión maxistral	A53 A54 A55 A56 B1 B11 B13 C7 C5	15	22	37
Atención personalizada		3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Valoración dos coñecementos previos do alumnado.

Traballos tutelados	<p>Realización dunha proposta didáctica que, fundamentada na revisión e análise de documentos, bases de datos, páxinas web, etc., terá dúas partes: a presentación dunha coreografía e a elaboración de elementos didácticos con material manipulable.</p> <p>Estas propostas poderán ter o apoio dos seguintes recursos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Musicalización de textos, dramatización musical e creación de xogos musicais. 2. Interpretación de pezas vogais, instrumentais e mixtas. 3. Emprego de playback, audiovisuais, musicogramas dinámicos, etc. <p>Os traballos serán realizados por grupos de cinco membros como máximo, e para que sexan válidos deberán responder aos obxectivos e contidos da materia.</p>
Investigación (Proxecto de investigación)	Indicarase un traballo de investigación relacionado coa materia. As orientacións do profesor/a guiarán ao alumnado no proceso de realización. Indicaranse lecturas obrigatorias e recomendadas.
Obradoiro	<p>Actividades individuais e colectivas que abranguerán os seguintes aspectos na súa dimensión práctica e didáctica:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Interpretación vocal. 2. Interpretación instrumental. 3. Práctica auditiva empregando as TIC. 4. Elementos básicos de dirección vocal e instrumental. 5. Aplicación das novas tecnoloxías á práctica e ensino musical.
Proba mixta	Esta proba realizarase en dúas fases: a primeira (escrita) consistirá na realización de exercicios prácticos relacionados co temario oficial. A segunda (oral) consistirá na execución dunha ou varias cancións (a elección do profesor), entre as obrigatorias do curso. As cancións leranse e mediranse (solfeo), cantaranse e interpretaranse coa fruta doce.
Sesión maxistral	<p>Presentación e desenvolvemento na aula dos conceptos fundamentais dos contidos propostos.</p> <p>Explicación do contido temático por parte do profesorado ou de profesionais especialistas convidados/ás.</p> <p>Cando o profesorado responsable da materia organice concertos, conferencias, seminarios, congresos ou charlas sobre temáticas relacionadas coa materia, serán consideradas tamén dentro deste apartado, e por tanto de obrigada asistencia.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro Traballos tutelados Investigación (Proxecto de investigación) Sesión maxistral Proba mixta	<p>A atención personalizada está dirixida tanto ao alumnado con matrícula total como a alumnos e alumnas con matrícula parcial. O profesorado atenderá a resolución de dúbidas que xurdan na materia, así como o seguimento dos traballos indicados.</p> <p>Debido ao carácter teórico-práctico da materia, as orientacións do profesorado realizaranse na propia clase, por medio da rede ou en horario de titorías. A atención será tanto individual como en grupos reducidos.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Obradoiro	A53 A54 A55 A56 B22 B1 C3 C5 C7	<p>Ao tratarse dunha práctica en grupo, na súa avaliación terase en consideración a capacidade de traballo en equipo e de comunicación das propias ideas mediante a creación dun ambiente propicio, así como a capacidade para integrarse nun proxecto destinado á obtención de resultados</p> <p>É imprescindible asistir a un mínimo de 10 prácticas correctamente realizadas para obter a cualificación de aprobado (5 puntos sobre 10).</p> <p>A partir das 10 prácticas obrigatorias sumárase 1.25 puntos por cada asistencia, podendo chegar á máxima cualificación asistindo a 14 sesións.</p> <p>Nos casos de situacións excepcionais poderase recuperar algunha clase tras un previo consenso co profesorado.</p>	15

Traballos tutelados	A55 A54 B1 B12 B13 B16 B17 B19 B22 B25 C3 C5	Realización dunha proposta didáctica que, fundamentada na revisión e análise de documentos, bases de datos, páxinas web, etc., terá dúas partes: a presentación dunha coreografía e a elaboración de elementos didácticos con material manipulable. Teranse en conta os seguintes aspectos: <ol style="list-style-type: none">1. Orixinalidade.2. Creatividade.3. Utilidade práctica e viabilidade.4. Coherencia cos obxectivos e contidos da materia	15
Investigación (Proxecto de investigación)	A19 B1 B4 B9 B12 B13 B14 B15 B21 B23 B24 C8	Presentación e defensa oral dun traballo de investigación sobre un tema relacionado coa materia no que se valorarán os seguintes aspectos: <ol style="list-style-type: none">1. Profundidade dos contidos.2. Emprego da linguaxe apropiada.3. Uso axeitado das fontes documentais.4. Seguridade e claridade na exposición oral.	15
Sesión maxistral	A53 A54 A55 A56 B1 B11 B13 C7 C5	Realizarase unha ou varias probas escritas que integrarán diferentes formatos: <ol style="list-style-type: none">1. Probas de resposta breve.2. Preguntas tipo test.3. Preguntas abertas.4. Exercicios prácticos.	25
Proba mixta	A56 B1 B21 B22 B25	Realizaranse as seguintes probas prácticas: <ol style="list-style-type: none">1. Lectura musical (25%).2. Dictado musical (15%).2. Entoación vocal (30%).3. Interpretación con fruta doce (30%).	30

Observacións avaliación

De acordo á participación presencial do alumnado, a avaliación presenta dúas opcións en calquera das convocatorias:

OPCIÓN A: Alumnado con asistencia igual ou superior ao 80%:

1. Para aprobar a materia cómpre superar cada un dos apartados con unha nota mínima de 5 sobre 10.

OPCIÓN B: Alumnado con matrícula en réxime de estudos a tempo parcial ou que teña menos do 80% de asistencia.

1. Para aprobar a materia cómpre superar cada un dos apartados con unha nota mínima de 5 sobre 10.

2. Debido as súas características, os traballos tutelados poderán ser substituídos por outros similares a proposta do profesorado.

3. O alumnado que non poda realizar as prácticas individuais (proba mixta), deberá realizar unha proba dos contidos traballados na aula.

4. Considerando que o Obradoiro consiste na interpretación instrumental e vocal en grupo, o alumnado que reúna os requisitos para considerarse non presencial deberá acudir á proba acompañado como mínimo de catro persoas. No caso de no ser posible isto, presentará o acompañamento das pezas do programa en calquera formato dixital dos que se contemplan nos contidos da materia.

Os seguintes aspectos afectarán negativamente a cualificación, tanto nos exames como nos traballos:

Deficiencias ortográficas. Redacción inconexa ou

inadecuada. Presentación deficiente. Plaxio. Farase especial fincapé no coidado do medio ambiente en prol dunha educación e unha sociedade sustentable. Atendendo a isto, sempre que sexa posible, a presentación dos traballos escritos será en soporte dixital. No caso contrario evitárase o uso de produtos plásticos na entrega dos mesmos.

Fontes de información

Bibliografía básica

Referencias bibliográficas

Alsina, P. (1999). El área de educación musical. Barcelona: Graó.

Alsina, P., Díaz, M., GIRÁLDEZ, A. e Ibarretxe, G. (2010). 10 ideas clave: El aprendizaje creativo. Barcelona: Graó

Chao, R. (2005). Fundamentos didácticos de los métodos pedagógicos del siglo XX a la actualidad. Vilalba: Conservatorio Municipal.

Díaz, M. (2002). La música en el currículum de primaria. Barcelona: Grao.

Díaz, M. y Giráldez, A. (Coords.) (2007). Aportaciones teóricas y metodológicas a la educación musical. Una selección de autores relevantes. Barcelona: Graó.

Díaz, M. y Riaño, M. (Coords.) (2007). Creatividad en educación musical. Santander: Universidad de Cantabria. Servicio de Publicaciones.

Domeque, M., Lagarriga, E. y Segalés, E. (1988). Audición musical. Barcelona: Teide.

Eisner, E. (2004). El arte y la creación de la mente. Barcelona: Paidós.

Elliot, D. (Ed.) (2005). Praxial Music Education: reflections and dialogues. Oxford: University Press.

García, P. y Estebaranz, A. (2005). Innovación y creatividad en la enseñanza musical. Barcelona: Octaedro.

Gardner, H. (2005). Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica. Buenos Aires: Paidós

Giráldez, A. (2005). Internet y educación musical. Barcelona: Graó.

Giráldez, A. (2007). La competencia cultural y artística. Madrid: Alianza.

Giráldez, A. (2010). (Coord.). Música. Complementos de formación disciplinar. Vol. I. Barcelona: Graó.

Giráldez, A. (2010). (Coord.). Música. Investigación, innovación y buenas prácticas. Barcelona: Graó.

Giráldez, A. (Coord.) (2011). Didáctica de la música. Barcelona: Graó.

Gómez, I. y Vilar, M. (2003). Diez años de formación de maestros de música. Eufonía nº 28. Barcelona: Grao.

Graeme, F. (2003). Arte, educación y diversidad cultural. Barcelona: Paidós.

GREEN, L. (2001). Música, género y educación. Madrid: Morata.

Hargreaves, D. (1991). Infancia y educación artística. Madrid: Morata.

Hargreaves, D. (1998). Música y desarrollo psicológico. Barcelona: Graó.

Hegyí, E. (1999). Método Kodály de solfeo vol. I y II. Madrid: Pirámide.

Gainza, V. (2002). Música: amor y conflicto. Diez estudios de psicopedagogía musical. Buenos Aires: Lumen

Gainza, V. (2002). Pedagogía musical. Dos décadas de pensamiento y acción educativa. Buenos Aires: Lumen.

Hurtado, J. (2003). ¿Muchas leyes y pocas notas. Reflexiones de un maestro?. En Eufonía 28. Barcelona: Grao.

Levitin, J. (2008). Tu cerebro y la música. El estudio científico de una obsesión humana. Barcelona: RBA.

Lines, D. (comp.) (2009). La educación musical para el nuevo milenio. Madrid: Morata.

Malagarriga, T. y A. VALLS (2003). La audición musical en la Educación Infantil. Barcelona: Ceac.

Martenot, M. (1993). Principios fundamentales de formación musical y su aplicación. Madrid: Rialp.

Martí, J. (2000). Más allá del arte: la música como generadora de realidades sociales. San Cugat del Vallés: Deriva Editorial.

Pascual, P. (2006). Didáctica de la música. Madrid: Pearson Prentice Hall.

Paynter, J. (1991). Oír, aquí y ahora. Buenos aires: Ricordi.

Paynter, J. (1999). Sonido y estructura. Madrid: Akal.

Pierrette, M. (1974). Bartók. Madrid: Espasa Calpe S.A.

Sacks, O. (2009). Musicofilia. Relatos de la música y el cerebro. Barcelona: Anagrama.

Sanjosé, V. (1997). Didáctica de la Expresión Musical para maestros. Valencia: Piles.

Schafer, M. (1967). Limpieza de oídos. Buenos Aires: Ricordi.

Schafer, M. (1975). El rinoceronte en el aula. Buenos Aires: Ricordi.

Schafer, M. El nuevo paisaje sonoro. Buenos Aires: Ricordi.

Sanuy, M. y González, L. (1969). ORFF Shulwert. Música para niños. Introducción. Madrid: Unión Musical Española.

SMALL, CH. (2003). Exploración, afirmación y celebración. En Eufonía nº 28. Barcelona: Grao.

Swanwick, K. (1991). Música, pensamiento y educación. Madrid: Morata

M.E.C.

Vílchez, L. (2009). La música y su potencial educativo. Madrid: SM.

Ward, J. (1964). Método Ward. Pedagogía musical escolar. París: Desclée & C.

Willems, E. (1979). Il ritmo. Brescia: La Scuola.

Willems, E. (1979). Las bases psicológicas de la educación musical. Buenos Aires: Eudeba.

Willems, E. (1994) El valor humano de la educación musical. Barcelona: Lábor.

Willems, E. (2001). El oído musical. La preparación auditiva del niño. Barcelona: Paidós.

Wuytack, J. (1988). Musicograma. Vigo: Asociación de Pedagogía Musical.

Wuytack, J. (1998). Audición musical activa. Porto: Associação Wuytack de Pedagogía Musical.

Wuytack, J. (2009). Audición musical activa con el musicograma. Eufonía nº 47, pp. 43-55.

Revistas

Didáctica de la música: Clases prácticas. Revista trimestral de Pedagogía musical. Ediciones C.I.D.M. Benavente (Zamora).

Eufonía. Didáctica de la música. Etoria. GRAO. Barcelona.

Isme: Revista Internacional de Educación Musical. Ediciones diversas.

Keyboard: Revista de música y tecnología. Ed. Música y tecnología. Barcelona.

Música y Educación: Revista trimestral de Pedagogía musical. Apdo. 46230 Madrid.

Música y Tecnología: Revista bimestral de informática musical. Córcega, 89, entlo. , 08029 Barcelona.

Música Terapia y Comunicación: Revista semestral de musicoterapia. MI-CI- Bilbao.

Páginas WEB

<http://www.aulamusical.com/pedagog.html><http://www.hermex.es/musica/http://80.34.38.142/bivem/http://www.filo musica.com/filo86/audicion.html><http://presencias.net/><http://rincones.educarex.es/musica/http://www.aprendomusica.com/#><http://www.aulamusical.com/http://www.educawe b.com/http://www.hagaselamusica.com/http://www.ite.educacion.es/http://www.educateca.com/http://www.educared.n et/http://www.docenotas.com/http://eufonia.grao.com/revistas/presentacion.asp?ID=7>

Bibliografía complementaria	
-----------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente
--

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías